

Ir vėl apie nerealaus ir beviltiško tikslo – palaikyti kainų stabilumą - sėkmingą neįgyvendinimą ...

(panašiai rašoma jau treči metai!!!)

Praėjusių metų pabaigoje LR Seimui pateiktas eilinis Lietuvos banko (LB) pranešimas apie LB pagrindinio tikslo įgyvendinimą, funkcijų vykdymą ir bankų sistemos būklę lyg ir už 2009 metus.

Praėjusios kadencijos Seime *susiklostė keista praktika*, kai šalies žmonėms labai svarbus LB pranešimas apie jo pagrindinio tikslo – palaikyti kainų stabilumą - įgyvendinimą, šalyje sparčiai plintant visiems skausmingai infliacijos epidemijai, *nebuvo svarstomas*. Nors jam skaitytojai ir ypač – Seimo nariai, galėtų turėti ne mažai klausimų bei pastabų.

Ir šios kadencijos Seimas eilinį LB pranešimą priėmė tyliai (ir abejingai?), be svarstymo ir, juo labiau – be klausimų ar net komentarų.

Todėl kviečiu potencialius skaitytojus ir šalies ūkio raidos peripetijoms neabejingus *piliečius* jį pavartyti ir bent trumpai susipažinti su Lietuvos banko veikimu įgyvendinant visiems rūpimą jo pagrindinį tikslą – palaikyti kainų stabilumą - **2009 metais** (http://www.lb.lt/lt/leidiniai/pranesimas_seimui/pranesimas_2009_1.pdf).

O apie kainų „stabilumą“ iškalbingai rodo kad ir vartojimo infliacijos kaita. Infliacijos epidemijos plitimas prasidėjo jau 2004 metais, kai po 2003 m. defliacijos (– 1,1 %), vidutinė metų vartojimo infliacija pasiekė 1,2 %. O toliau –ėjimas į „aukštumas“ (vidutinė metų, %, palyginti su praėjusių metų laikotarpiu):

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
-1,1	1,2	2,7	3,7	5,7	10,9	4,5

Vidutinė metų VARTOJIMO infliacija (vartojamųjų prekių ir paslaugų kainų indeksas, VPKI) per narystės ES laiką, 2004-2009 m. (palyginta su 2003 m.), pasiekė 32,3 % (VPKI indeksas 1,323) ir padidėjo, palyginti su analogišku rodikliu per 2003/1998 m. (6,8 %) **net 4,8 karto**.

Ar galime džiaugtis 2009 m. sumažėjusia iki 4,5 % vartojimo infliacija, palyginus su 10,9 % 2008 m.? Jokiu būdu!!!

Visais praėjusiais metais vartojimo infliacija būdavo mažesnė už ekonomikos augimą, t.y. BVP metų prieaugį. Išskyrus tik 2008 metus, kuomet vartojimo infliacija (10,9 %) viršijo ekonomikos augimą (2,8 %). Atitinkamų indeksų santykis 7,9 % ($1,109/1,028=1,079$). Todėl džiaugtis praėjusių, 2009 metų, iki 4,5 % sumažėjusią vartojimo infliaciją galima būtų tik palyginus ją su ekonomikos (BVP) augimu. O jo, kaip žinoma, nebuvo, nes BVP sumažėjo net 15 % (kaitos indeksas 0,85). Todėl, palyginus VPKI indeksą (1,045) su BVP kaitos indeksu (0,85) matome, kad ir sumažėjusi praėjusių metų infliacija ekonomikos augimą (kritimą) viršijo net 23 % ($1,045/0,85=1,23$), t. y. žymiai daugiau, nei, analogiškai, 2008 m. (7,9 %).

O tai reiškia, kad ir sąlyginai mažesnė vartojimo infliacija 2009 m. ekonomikos nuosmukio sąlygomis yra keleriopai (beveik 3 kartus !!!) skaudesnė, nei didesnė infliacija ekonomikos augimo (2008 m.) sąlygomis.

Tokiais tempais plintant infliacijai, natūraliai kyla klausimas: kas kaltas ir kas atsakingas už infliacijos sutramdymą ar bent švelninimą?

Norint atsakyti į šiuos klausimus, reikia tik įdėmiau perskaityti *Lietuvos banko Įstatymo* kai kuriuos straipsnius ir eilinį LB **2009 metų pranešimą Lietuvos Respublikos Seimui apie pagrindinio**

tikslo įgyvendinimą, funkcijų vykdymą ir bankų sistemos būklę. Bent apie banko veiklą įgyvendinant jo pagrindinį tikslą- palaikyti kainų stabilumą.

LB Įstatymą galima rasti: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=362766 .

Juridiškai už kainų stabilumą šalyje atsakingas LB.

Čia iškyla pirmas klausimas: **ką reiškia „kainų stabilumas“?**

Stabilios kainos gali būti bent trim atvejais:

- 1) kainos nekinta, kainų indeksai = 0 arba svyruoja apie 0;
- 2) kainos stabiliai krenta; mažiausiai reali stabilios ar nuolatinės defliacijos situacija;
- 3) kainos stabiliai ar nuolat kyla, ką, atrodo, jau ir turime.

Kitas klausimas - **kokių kainų stabilumas palaikytinas: vartojimo prekių ir paslaugų, gamintojų ir kitų realios ekonomikos sektorių produktų kainų, pinigų kainų ir t.t.?**

Deja, paminėtame LB Įstatyme tokių „patikslinimų“ nėra. Nėra ir Seimo, kuriam LB atskaitingas šiuo klausimu, kažkokių patikslinimų, paaiškinimų ar bent pageidavimų Lietuvos bankui.

Sekantis klausimas, kylantis iš įstatyminės nuostatos „palaikyti kainų stabilumą“, būtų: **ką gali (privalo) LB veikti, daryti „įgyvendinant pagrindinį tikslą“?**

Į šį klausimą atsako LB Įstatymo 7 straipsnio antra dalis:

„2. Nepažeisdamas pagrindinio tikslo, ... palaiko Lietuvos Respublikos Vyriausybės ekonominę politiką, kiek ji neprieštarauja Lietuvos banko pagrindiniam tikslui ir atitinka Europos centrinio banko ir Europos centrinių bankų sistemos tikslus.“

Taigi, LB gali „palaikyti“, bet gali ir „nepalaikyti“ LR Vyriausybės ekonominės politikos, jeigu ji kažkaip toleruoja ar net skatina infliaciją, t.y. daro kainas „ne stabilias“. Pavyzdžiui: ar turėtų LB palaikyti LR Vyriausybės akcizų didinimo politiką? Juk akcizų didinimas didina atitinkamų prekių kainas (daro jas ne stabiliomis), skatina infliaciją. Dar daugiau, tam tikrų prekių akcizų didinimas skatina kontrabandą, o su ja – ir šešėlinę ekonomiką bei didina pinigų kiekį, besisukantį tokiame versle ir šalies ūkyje. Gal LB galėtų ir turėtų „nepalaikyti“ Vyriausybės deficitinio biudžeto sudarymo? Gal dar ką nors gali ir net **privalo** daryti LB, siekdamas palaikyti kainų stabilumą?

LB Įstatymo 8 straipsnis į paminėtus klausimus atsako dar „konkrečiau“:

„8 straipsnis. Lietuvos banko funkcijos ir veikla.

Lietuvos bankas, įgyvendindamas pagrindinį tikslą, atlieka šias funkcijas:

- 1) vykdo Lietuvos Respublikos pinigų emisiją;
- 2) formuoja ir vykdo pinigų politiką;
- 3) nustato lito kurso reguliavimo sistemą ir skelbia oficialų lito kursą;
- 4) valdo, naudoja Lietuvos banko užsienio atsargas ir jomis disponuoja;
- 5) atlieka valstybės išdo agento funkcijas;
- 6) įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytais atvejais ir tvarka išduoda bei atšaukia licencijas Lietuvos Respublikos kredito įstaigoms bei užsienio valstybių kredito įstaigų filialams ir prižiūri jų veiklą, taip pat atlieka kitas įstatymų nustatytas funkcijas, susijusias su kredito įstaigų veikla;
- 7) nustato Lietuvos Respublikos kredito įstaigų ir užsienio valstybių kredito įstaigų skyrių, veikiančių Lietuvos Respublikoje, finansinės apskaitos principus ir atskaitomybės tvarką;
- 8) skatina patvarų ir veiksmingą mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų veikimą;
- 9) renka pinigų ir bankų, mokėjimo balanso, Lietuvos finansinės ir su ja susijusios statistikos duomenis, diegia šios statistikos surinkimo, atskaitomybės, jos skelbimo standartus, sudaro Lietuvos Respublikos mokėjimų balansą.“

T.y., ką bedarytų LB, *viskas yra daroma vardan „pagrindinio tikslo – palaikyti kainų stabilumą“ - įgyvendinimo*. Ir ne šiaip sau „stengtis, siekti“ ar dar kažkaip „palaikyti kainų stabilumą“, o atlikti tam tikras funkcijas **„įgyvendinant pagrindinį tikslą“**. Nors, skaitant visas išvardytas LB funkcijas, pakankamai sunku įsivaizduoti kai kurių (kad ir 6, 7 ar 8-tos funkcijų) atlikimo galimas sąsajas su kainų stabilumo palaikymu....

O dabar pavartykime Lietuvos banko pranešimą apie visiems svarbaus jo pagrindinio tikslo – palaikyti kainų stabilumą - įgyvendinimą 2009 metais, kurį teikti LR Seimui Lietuvos banką įpareigoja LB Įstatymas.

Pranešimo 27 psl. teigiama, kad *„Mažėjusių bendrąją metinę infliaciją pastaraisiais mėnesiais labiausiai lėmė mažesnė grynoji metinė infliacija ir lėčiau per metus didėjusios maisto produktų, gėrimų ir tabako kainos, išskyrus liepos ir spalio mėn., kai metinė infliacija daugiausia sumažėjo kritus administruojamosioms kainoms.“*

Ir nieko nekalbama apie LB veiklą ar bent įtakojimą infliacijai mažėti. Infliacijos (VPKI) rodikliui mažėti (palyginus su 2008 m.) LB ***neturėjo jokios įtakos!!!***

Infliacijos „aiškinimui“ pasitelkta „grynosios“ infliacijos kategorija, nepaaiškinant jos ekonominės ar socialinės prasmės. Paaiškiniame nurodomas tik „grynosios“ infliacijos matematinis algoritmas, t.y. tik tai, kad ji apskaičiuojama iš vartojimo prekių ir paslaugų krepšelio *išmetus* maisto produktus, degalus ir tepalus bei administruojamų kainų produktus. Bet tokio „matematinio“ darinio skaičiavimui iš vartojimo krepšelio išmetama būtent svarbiausioji jo dalis, kuri daugiausiai ir skausmingiausiai tuština vartotojų pinigines ir kurios pirkimo/nepirkimo pasirinkimo galimybių vartotojas turi mažiausiai. Tai kame grynosios infliacijos „grynumas“? Ar tame, kad vartotojai iš krepšelio neišmestų pramoninių prekių, pirkimus kuriam laikui gali atidėti ir tokiu būdu kažkiek įtakoti jų kainas? ***Bet kad VKI skaičiavimo metodika „nenumato“ pirkimų atidėjimus, nes naudojami metiniai vartojimo krepšelio sudedamųjų dalių nekintami svoriai.***

Taigi, jau ne tik „savaime“ lėčiau brangęs maistas, tabako gaminiai, gėrimai ir t.t., bet net ir „grynoji“ infliacija lėmė bendrąją (vartojimo) infliaciją. Tai kažkokie mistiniai aiškinimai apie tai, kaip vartojimo krepšelio sudėtinės dalys (maistas, pramoninės prekės, „grynoji“ infliacija) lemia bendrąją, t.y., viso vartojimo krepšelio (o jį sudaro net 837 vartojimo prekės ir paslaugos reprezentantės) brangimą. Vadovaujantis tik matematine logika, akivaizdu, kad, jeigu $A+B+C+...+Z=Q$, tai Q didėjimas priklauso nuo A, B ar bet kurių kitų dėmenų kaitos. Bet toks infliacijos aiškinimas gali būti priimtinas tik su solidžiu demagogijos priedu.

Deja, ir šiame, kaip ir visuose kituose, pranešime vartojimo krepšelio kad ir lėtesnis brangimas, t.y., infliacijos fenomenas aiškinamas nesiejant jo su jokiais pinigais. Atrodytų, lyg prekės ir paslaugos, kad ir lėčiau brangusios, pačios „parūpintų“ joms įpirkti būtinus ***papildomus pinigus***.

Dar vienas infliacijos aiškinimo mistinis elementas.

Bet, kalbant apie infliaciją, būtina kalbėti apie PINIGINĮ infliacijos epidemijos sukėlėją, t.y., apie **PINIGŲ pasiūlos perviršį, sukeltą kainų didėjimą kaip balansuojantį faktorių tarp pinigų pasiūlos ir prekių ir paslaugų kainų sumos**. Juk visuose literatūros šaltiniuose INFLIACIJA apibrėžiama ne kaip vartojimo ar kitokių kainų didėjimas. **INFLIACIJA – tai PINIGŲ nuvertėjimas, iššauktas jų PERTEKLIUMI, palyginti su prekių ir mokėjimų apyvartos poreikiu**. Juk net pats žodis „infliacija“, lot. infletio, reiškia išpūtimą, kalbant apie pinigų kiekį (defletio – nupūtimas).

KAS atsakingas už PINIGŲ kiekį šalies ekonomikoje?

Lietuvos banko Įstatymo 6 straipsnis nustato, kad:

„1. Pinigų emisijos teisę turi tik Lietuvos bankas. Jis:

1) įstatymų nustatyta tvarka išleidžia į apyvartą ir išima iš apyvartos Lietuvos Respublikos pinigus;“

Pranešimo 21 psl. kalbama, kad „Per 2009 m. devynis mėnesius bankų sistemos paskolų portfelis Lietuvoje sumenko 6,4 procento. Įvertinę išaugusią riziką ir paklausos finansiniams ištekliams mažėjimą, bankai per metus kreditavimo išsipareigojimus sumažino beveik du kartus.“ (21 psl.).

Ir nieko nekalbama apie tai, kaip „...kreditavimo išsipareigojimų sumažinimas beveik du kartus“ paveikė pinigų kiekį ar jų pasiūlą, kaip tai galėjo paveikti vartojimo ar net pinigų infliaciją.

Gi vidutiniam metų (kad būtų palyginama su BVP už metus) plačių pinigų kiekiui (P3) 2009 m. sumažėjus, palyginti su 2008 m., tik 5 %, (kaitos indeksas 0,95, o įvertinus dar ir grynujų pinigų užsienio valiutomis įtaką – kaitos indeksas būtų 0,965), o BVP sumažėjus 15 % (kaitos indeksas 0,85), bendrąją pinigų infliaciją galima būtų matuoti net 12 – 14 %, vietoje 4,5 % VKI.

Bet ir tai – dar ne viskas.

Kaip ir visuose LB pranešimuose Seimui, ir šį kartą **pinigų pasiūlos vertinimas yra nepilnas**, nes jis apribojamas tik bankų teikiamų kreditų suma bei jos kaita visiškai ignoruojant kitus skolinimosi šaltinius: ūkio subjektų (įskaitant ir valdžios) skolinimasis užsienyje, kitų, išskyrus bankų, finansinių įmonių teikiamos paskolos. Tuomet šalies ūkio bendroji skola 2009 3K pabaigoje sudarė:

- finansinių korporacijų paskolos rezidentams 77,1 mlrd. Lt;
 - jų tarpe PFI, t. y. bankų ir kredito unijų vidaus kreditas 70,4 mlrd. Lt;
 - bendroji šalies skola užsieniui 80,6 mlrd. Lt;
 - iš jos: valdžia 15,4
 - kitos įmonės ir įstaigos 6,3
 - Ekonomikos skola bruto $77,1+80,6=$ 157,7 mlrd. Lt
 - Ekonomikos skola neto 110,1
- t. y.: - PFI skolos užsienyje (perskolinimui šalyje) 39,9
- kitų finansinių įmonių skolos užsienyje (perskolinimui šalyje) 7,7

Pinigų pasiūlos vertinimas **bendrąją** šalies ūkio skola (neto) yra 1,6 to didesnis, nei bankų vidaus kreditas. Todėl, vidutinę metų (kad būtų palyginama su BVP už metus) pinigų pasiūlą, išreikštą bendrąją šalies ūkio skola (neto) 2009 m. 109,6 mlrd. Lt, palyginus su analogiška pinigų pasiūla 2008 m. (108,5 mlrd. Lt), matome, kad pinigų pasiūla šalies ūkyje ne tik nemažėjo (plačių pinigų P3 mažėjimas 5 %), bet ir didėjo 1,0 %. O tai reiškia, kad, ūkio nuosmukio sąlygomis (minėtas BVP kritimas 15 %), pinigų infliacija turėtų būti matuojama net beveik 19 % ($1,01/0,85=1,189$).

Į tokius pinigų pasiūlos ir infliacijos vertinimus visuose LB pranešimuose Seimui ir šalies visuomenei nekreipiama jokia dėmesio.

Atskiro dėmesio ir paaiškinimo reikalauja pranešimo teiginys, kad „Atsižvelgdami į išaugusią kredito riziką, bankai sumažino kredito pasiūlą ir sugriežtino paskolų teikimo sąlygas. Įvertinę išaugusią riziką ir paklausos finansiniams ištekliams mažėjimą, bankai per metus kreditavimo išsipareigojimus sumažino beveik du kartus.“ (21 psl.).

Bet juk tokiu būdu, t.y., **skolinimo sugriežtinimu ir skolinimo kranų užsukimu jau nuo 2008 m. rugsėjo mėn. buvo suduotas didelis ir reikšmingas smūgis šalies ūkiui, pagilinęs šalyje beprasidedančią ūkio krizę.**

Kitu šalies ūkio krizės komplikavimo veiksniu (ir antruoju smūgiu šalies ūkiui) buvo skolinimo LT palūkanų (naujoms paskoloms) drastiškas didinimas.

Trečiuoju smūgiu šalies ūkiui buvo taip pat drastiškas skolinimo LT pagrindo – VILIBOR'o - didinimas, dėl ko reikšmingai didėjo palūkanos jau suteiktoms paskoloms LT su kintamomis palūkanomis.

Deja, jokių paaiškinimų šiais klausimais pranešime tiesiog nėra, kaip nėra ir jokie įtikinamo priežasčių, dėl kurių „išaugo kredito rizika“, paskatinusi ir sumažinusi kredito pasiūlą, paaiškinimo, nors minimas kredito „rizikas“ galima būtų apibūdinti bent šių rodiklių kaita:

Rodiklis	2007	2008	2009
BVP (realaus) kaita, %, palyginti su ankstesniais metais	9,8	2,8	-15,0
Vartojimo infliacija (VKI), vidutinė metų, %	5,7	10,9	4,5
Šalies biudžeto deficitas, metų pabaigoje, % su tų metų realiu BVP	1,0	3,2	9,5
Valdžios skola užsieniui, metų pabaigoje, % su tų metų realiu BVP	14,6	11,9	28,2
Bendroji šalies ekonomikos skola (neto), metų pabaigoje, % su tų metų realiu BVP	127,7	137,4	160,0
Bankrutuojančių įmonių skaičiaus kaita (pradėta bankrotų procedūrų), %, palyginti su ankstesniais metais	-20,2	57,9	2,1 k.
Turto areštų skaičiaus kaita, %, palyginti su ankstesniais metais	-6,4	22,7	60,6

2008-aisiais metais, kurių pabaigoje ir buvo gausiai naudojamos visokių „rizikų“ kategorijos, nieko baisaus ar labai blogo, t.y., tikrai rizikingo, lyg ir neįvyko: sulėtėjo ūkio augimas (bet jis dar buvo teigiamas!!!), kaip ir ankstesniais metais, didėjo vartojimo infliacija, santūriai didėjo biudžeto deficitas, **bet mažėjo valdžios skola užsieniui !!!**

O būtent 2009-ais, po paminėtų palūkanų didinimo smūgių ir šalies ūkio kreditinio embargo, kaip tik ir padidėjo šalies ūkio raidos blogėjimas, rizikų atsiradimas bei jų didėjimas.

Pranešimo 31 psl. teigiama, kad „...Lietuvos bankas pagrindinio tikslo siekia palaikydamas fiksuotą lito kursą.“ Toliau nurodoma, kad „Lietuvos banko pinigų politikos priemonės skirtos stabiliam lito kursui euro, bazinės valiutos, atžvilgiu palaikyti ir padeda užtikrinti tinkamą bankų sistemos likvidumą.“ (32 psl.).

Kaip ir ankstesnių metų pranešimuose, šio pranešimo pateiktiems teiginiams išskyla bent tokie klausimai:

- **ką konkrečiai daro** ar bent praėjusiais metais darė ir padarė LB, „palaikydamas“ fiksuotą lito kursą? Panašu, kad LB veikia, „palaikant“ fiksuotą lito ir bazinės valiutos kursą, išsamiai parodyta žinomame sename filmuke vaikučiams apie ožiuką, kuris vienintelis iš visų miško žvėrelių neišsigando audros, nepabėgo į mišką, bet drąsiai ir tvirtai kanopėlėmis laikė virvelę, kuria ir buvo pririštas prie kuolelio, ir tikindamas nustebusius žvėris, kad tik jis, tokiu būdu laikydamas, juos ir Žemę gelbsti nuo audros!!!

- **apie kokias „pinigų politikos priemones, skirtas lito ir bazinės valiutos – euro - atžvilgiu palaikyti“**, nuolat kalbama visuose LB pranešimuose, žinant, kad lito ir euro santykį nustato ir reguliuoja Lito patikimumo įstatymas?

Štai kas išdėstyta šio įstatymo 3 str.:

„Oficialus lito kursas. Oficialus lito kursas nustatomas parinktos bazinė valiutos atžvilgiu.

Bazinę valiutą ir oficialų lito kursą nustato Lietuvos bankas, suderinęs su Lietuvos Respublikos Vyriausybe.“

Taigi, oficialus lito kursas, galiojantis nuo 2002 m. vasario 2 d., patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės (Žin., 2002, Nr.12-417) ir Lietuvos banko valdybos (Žin., 2002, Nr.12-453) nutarimais, vadovaujantis Lito patikimumo įstatymo 3 straipsniu, yra **3,4528 lito už 1 eurą.**

Tai kaip praėjusiais metais (o ir kitais laikotarpiais) galėjo būti *panaudotas* net 2002 m. nustatytas ir galiojantis oficialus lito ir bazinės valiutos kursas LB pagrindiniam tikslui įgyvendinti, jei jis gali būti keičiamas: **„Tik esant nepaprastoms aplinkybėms, kai nustatyto lito kurso tolesnis išlaikymas žlugdytų nacionalinės ekonomikos stabilumą, Lietuvos bankas, suderinęs su Lietuvos Respublikos Vyriausybe, gali keisti bazinę valiutą ir (ar) oficialų lito kursą.“?**

Net nacionalinės valiutos lito kurso reguliavimas kitų (ne LT) valiutų atžvilgiu vykdomas „Savo pagrindiniam tikslui įgyvendinti“, ką ir nustato LB Įstatymo 31 straipsnis:

„Lietuvos bankas nustato lito kurso reguliavimo sistemą. Vadovaudamasis šia sistema, Lietuvos bankas nustato ir skelbia oficialų lito kursą užsienio valiutų atžvilgiu.“

Kaip gali būti **panaudota LB teisė nustatyti ir skelbti oficialų lito kursą užsienio valiutų atžvilgiu jo pagrindinio tikslo – palaikyti kainų stabilumą – įgyvendinimui, esant fiksuotam oficialiam lito ir euro kursui?**

Ką gali reikšti **„oficialaus lito kurso nustatymas užsienio valiutų atžvilgiu“, kai lito kursas euro atžvilgiu yra stabilus ($K1=3,4528$ lito už 1 eurą)?** Juk, jeigu $LT/EUR = K1$, o, pavyzdžiui, $PLN/EUR = K2$, bet kurį nustato ne LB, bet Lenkijos nacionalinis bankas, tuomet LT/PLN turi būti = $LT/EUR : PLN/EUR$, t. y. $K1:K2$ (*Kx bet kurios kitos šalies x*) ir ne kitaip? O gal LB gali tai daryti kažkaip kitaip? Juk p. R. Šarkinas dar 2008 m. gegužės mėn. teigė, kad „Ne kartą esame sakę, kad Lietuvos bankas turi nedaug priemonių siekti kainų stabilumo. **Turime vienintelę priemonę – palaikyti valiutų stabilumą, tai sėkmingai ir darome**“ (Verslo žinių“ priedas „Bankai ir draudimas“, 2008.05.05).

Tuomet ar gali LR Įstatymo vykdytojas (kad ir LB) savavališkai keisti Įstatymo reguliavimo objektą - „kainų stabilumą“ – į kažką kitą, nuo jo veikimo ar neveikimo visiškai net nepriklausanti, - į „valiutų stabilumą“? Ar gali tas pats LR Įstatymo vykdytojas savavališkai atidėti LR Įstatymo vykdymą, teigdamas (po penkerių įstatymo galiojimo ir nevykdymo metų), kad „...įstatyme užrašytas tikslas pritaikytas ne tik šiai dienai, bet ilgesniam laikotarpiui, dirbant Europos centrinio banko sistemoje.“(ten pat)?

Ar neatrodo, kad LB pranešimuose nuo 2004 m., kasmet po du kartus, rašoma apie neegzistuojančią „veiklą“ („dalyvavimas“ VKM II), kuri jokiais būdais nesusieta su pagrindinio tikslo įgyvendinimu?

Ar neatrodo, kad „...lito kurso reguliavimo sistema...“ iš esmės yra vieno – dalybos – veiksmo procedūra, bet apie kurią pakiliai ir nuolat rašoma LR Seimui teikiamuose pranešimuose?

Atsižvelgiant į pateiktus faktus, galima daryti tokias išvadas:

Savo eiliniame pranešime LR Seimui apie kažkokių praktinius veiksmus, bandymus, siekius įgyvendinti pagrindinį tikslą ir tokia veikla pasiektus rezultatus LB nieko nepraneša.

Dar daugiau, pranešime nurodomos pinigų politikos priemonės, kuriomis LB, siekdamas įgyvendinti pagrindinį tikslą, nepasinaudojo.

Pranešime infliacijos reiškinys ir fenomenas pateikiamas neteisingai nurodant tikrąją jo esmę bei realias priežastis. Gal todėl, dėl klaidingo reiškinio supratimo, ir netaikomos jo šalinimo priemonės arba jos taikomos tik blogio pasekmėms švelninti, ir dėl to yra neveiksmingos.

Pranešime pateikti duomenys rodo, kad, kaip ir ankstesniais (nuo 2004 m.) metais, LB pagrindinis tikslas neįgyvendintas. LB nevykdo įstatymo reikalavimų, reglamentuojančių pagrindinio tikslo – palaikyti kainų stabilumą – įgyvendinimą.

TAIP LB SUDARO INSTITUCINIO TEISINIO NIHILIZMO PRECEDENTĄ.

LB turi prisiimti atsakomybę:

- už neveiksmumą (nuo 2004 m, infliacijos spartėjimo pradžios) įgyvendinant jo pagrindinį tikslą - palaikyti kainų stabilumą;
- už precedento neturintį INSTITUCINĮ LR Įstatymo (LB Įstatymo 7, 8 ir 31 str.) nevykdymą;
- už neveikimą ir neveiksmumą tobulinant LB įstatymą, jei LB, praėjus daugiau nei penkeriems metams po Įstatymo išsigaliojimo, teigia, kad LB Įstatymo nuostatos palaikyti kainų stabilumą yra ne realios ar net klaidingos;
- už klaidingas ataskaitas (pranešimus) LR Seimui ir visuomenei apie Lietuvos banko pagrindinio tikslo įgyvendinimą, kurių duomenys rodė, kad pagrindinis tikslas nuo 2004 m. niekada nebuvo įgyvendinamas.

Ar nėra pagrindo teigti, kad Lietuvos bankas, *nevykdydamas* LB Įstatymo nuostatų palaikyti kainų stabilumą, *toleravo* ryškaus vartojimo infliacijos augimo 2005 – 2006 metais tendencijas, *kurios ir buvo esmine priežastimi euro neįvedimui nuo 2007 m.?*

Bet ar **tik Lietuvos bankas** kaltas dėl to, kad nevykdomas šalies Įstatymas „palaikyti kainų stabilumą“?

Tikriausiai NE.

Dėl to, kad nevykdomos LB Įstatymo palaikyti kainų stabilumą nuostatos kalta ir Lietuvos banko **APLINKA:**

- **Lietuvos Respublikos Seimas** (senasis ir jau naujasis), jo Finansų ir biudžeto, Ekonomikos komitetai bei jų biurai, šiuose komitetuose esančių Seimo narių padėjėjai bei patarėjai, visa Seimo opozicija, LB steigėjas ir institucija, kuriai LB atskaitingas, už tai, kad:
 - a) priėmė abejotinos kokybės ir realumo LB Įstatymo nuostatas apie LB pagrindinį tikslą;
 - b) neskaito ir nesvarsto LB Pranešimus LR Seimui siekiant išsiaiškinti realius LB pasiekimus įgyvendinant pagrindinį tikslą – palaikyti kainų stabilumą - bei jo esmės atitikimo LB Įstatymo reikalavimams;
 - c) nerengė, nformulavo ir LB neteikė jokių papildomų pageidavimų ar reikalavimų dėl LB Pranešimo turinio bei išsamumo gerinimo.
- **Lietuvos Respublikos Prezidentūra** (naujieji Prezidentės patarėjai ekonomikos klausimais), parenkanti ir teikianti LR Seimui tvirtinti LB Valdybos pirmininko kandidatūrą, skirianti valdybos pirmininko pavaduotojus bei valdybos narius, už tai, kad nevertino LB Pranešimo Seimui apie pagrindinio tikslo įgyvendinimą realumo ir atitikimo Įstatymo nuostatų reikalavimams;
- **Lietuvos Respublikos Vyriausybė** (buvusi ir esamoji, Premjero patarėjai ekonomikos ir finansų klausimais, kiti specialistai), atsakinga už šalies ekonomikos raidos

tendencijas, už tai, kad nevertino LB Pranešimo Seimui apie pagrindinio tikslo įgyvendinimą realumo ir atitikimo Įstatymo nuostatų reikalavimams;

- **Lietuvos Respublikos visuomenė, mokslo, verslo atstovai** už tai, kad, neskaitydami LB Pranešimo Seimui, kuris LB interneto svetainėje skelbiamas pateikimo Seimui dieną, *dalino ir dalina* LB nepagrįstai aukštus pasitikėjimo reitingų vertinimus, praktiškai nesigilindami į LB veiksmų realumą ginant VISŲ Lietuvos piliečių pinigus nuo nuvertėjimo. Aukšti pasitikėjimo LB veikla vertinimai yra tyrimų klaidos ir neturi tam pakankamo pagrindo.

Bet ar realiai įmanomas kainų stabilumas?

Garsus, labiausiai sistemiškai mąstęs, sukūręs paskutinę ekonomikos istorijoje traktato žanro ekonomikos teoriją, austrų kilmės ekonomistas p. **Liudvikas von Mises** (1881-1973 m.) teigė:

„Stabilizacijos (kainų) idėja yra visų klaidų produktas.

Stabilumas, kurio siekiama įvairiose stabilizavimo programose, - be jokio turinio ir prieštaringa sąvoka. Žmogui įgimtas polinkis veiklai, t.y. savo gyvenimo sąlygų gerinimui. Su kiekviena akimirka žmogus kinta ir, kartu su juo, kinta ir jo įverčiai bei vertinimai, norai (lūkesčiai) ir veiksmai. Veiklos karalystėje nėra nieko pastovesnio, kaip pokyčiai, kaita.

Žmonių veikla gimdo (sukelia) pokyčius. Kadangi egzistuoja žmonių veikla, todėl stabilumo nėra, bet yra ne nutrūkstantis pokyčiai. Istoriniai procesai yra nuoseklūs pokyčiai. Žmogus negali jų sustabdyti ir tapti priežastimi stabilumo, kuriame istorija sustingtu pauzėje. Žmogaus prigimtyje yra siekis kovoti už pagerinimus, generuoti naujas idėjas bei, jas įgyvendinant, reformuoti gyvenimo sąlyga“.

(Ludwig von Mises, HUMAN ACTION, A Treatise On Economics (ContemporaryBooks. Inc Chicago).

Liudvikas von Mises, ŽMOGIŠKOJI VEIKLA, EKONOMIKOS TEORIJS TRAKTATAS, Maskva, Ekonomika, 2000; 207 ir 211 pusl.)

Todėl Lietuvos banko įstatymo nuostata apie LB pagrindinio tikslo – palaikyti kainų stabilumą – įgyvendinimą, laikytina NEREALIA. Tai Įstatymo kūrėjų (Lietuvos banko) ir leidėjo KLAIDA. Ir ją būtina kuo greičiau pašalinti. Kartu iš Įstatymo pašalinant ir kitas klaidingas bei nerealias nuostatas.

Lietuvos bankas, rengdamas LB Įstatymo projekto nuostatas apie pagrindinio tikslo – palaikyti kainų stabilumą – įgyvendinimą, neįvertino turimų priemonių šiam tikslui pasiekti realumą ir pernelyg „susitapatino“ su Europos Centrinio banku (ECB) ar bent jo Lietuvos filialo statusu. Jei šios nuostatos į Įstatymo projektą įrašytos ECB „iniciatyva“, tai kodėl tokios nuostatos „iniciatorius“ niekaip nepadedą tokio svarbaus Lietuvos žmonėms (tame tarpe ir pensininkams) LB pagrindinio tikslo – palaikyti kainų stabilumą – įgyvendinimui?

Įstatymo projekto rengimo metu infliacijos padangėje dar buvo tik mėlynas dangus ir LB analitikai net neišvelgė būsimo didžiulio pinigų importo bei jo infliacinių pasekmių.

Valiutų valdybos PINIGŲ politikos modelis neapsaugo nuo PINIGŲ importo ir neribotos jų emisijos Lietuvos bankui vykdant mechaninės valiutų keityklos funkciją „neribotai keičiant eurus į litus“.

Ar turi kokią nors prasmę Lietuvos banko eilinis, tradicinio turinio pranešimas už 2009 metus naujam LR Seimui apie nerealaus, ar net beviltiško pagrindinio tikslo „įgyvendinimą“ toliau augant vartojimo infliacijai ir pinigų nuvertėjimui?

Ir kodėl niekas iš naujos kadencijos Seimo narių ir atnaujintos Lietuvos banko APLINKOS neskaito ir nesvarsto LB Įstatymo reikalavimų palaikyti kainų stabilumą ir LB Pranešimo apie tokių įstatyminių nuostatų „įgyvendinimą“?

Vl. Trukšinas,
Statistikas,
Ekonomistas,
Nepriklausomas analitikas.
vtruksinas@cablenet.lt
861630959.

2010 03 15